

ÇOK TARAFLI YATIRIM ANLAŞMASI (MAİ) ve ECZACILAR

Son dönemde basın yayın organlarında çıkan haberlerde ve yorumlarda ÇTYA veya orjinal adıyla MAİ (Multilateral Agreement of Investments)den sıkça sözedilmektedir. Geçtiğimiz mayıs ayında anlaşma hükümet gündemine gelmiş ancak çeşitli çevrelerden gelen yoğun tepkiler üzerine belirsiz bir tarihe ertelenmiştir.

MAİ yol açacağı sonuçlarıyla biz eczacıları da yakından ilgilendirmektedir. Temmuz ayında TEB I. Bölgearası Toplantıda düzenlenen panelle gündeme getirilmiştir.

MAİ veya ÇTYA nedir?

MAİ Uluslararası Sermayenin politik rejim, yasal, kültürel farklılıklardan etkilenmeden, her ülkenin özgür gereksinmelerinden bağımsız olarak tam bir güvence altında dünyanın her tarafında özgürce at oynatma özlemlerinin olduğu zirvenin adıdır. Hazırlığıyla ilgili çalışmalar 1995 yılına gitmektedir. Dünya kamuoyunun gündemine çıkarılıncaya kadar metni gizli tutulmuştur. Temelinde ABD-Mexico, Kanada arasında imzalanan NAFTA (Kuzey Amerika Ticaret Anlaşması) vardır ve Uruguay Raund'unun ortaya çıkardığı bir dizi ek anlaşma ile (Avrupa Enerji Sözleşmesi, Çok Taraflı Yatırımları Garantileme Ajansı MIGA) hukuksal zemini hazırlanmıştır. MAİ ile tüm bu hazırlıklara bir son nokta konulmuştur. Şimdi iş tüm dünya ülkelerine bu anlaşmanın imzalatılmasına kalmıştır.

Bu anlaşmaya imza atan ülkeler,

- Yabancı yatırımcıya her türlü risk için garanti verecekler,
- Ekonomik, ulusal politika değişiklikleri, sendikal hakların kullanılması vb. nedenlerle oluşabilecek her türlü zararlarını tazmin etmekle yükümlü olacaklardır.

- Siyasi irade ve yerel yönetimler kamu yararına ancak yabancı yatırımcıya zarar verecek karar alamayacak

ve uygulamaya girişemeyecek, parlamento bu şirketlerin zararına yasa çıkaramayacaktır.

- Anlaşmaya imza atan ülkeler beş yıl süre ile çıkamayacaklar, çıktıktan sonra da 15 yıl anlaşma hükümlerine bağlı kalacaklardır. Yani anlaşmaya imza atan bir ülke en az 20 yıl süre ile egemenlik haklarının önemli bir bölümünden vazgeçmiş olacaktır. En az 20 yıl süre ile geleceğimizin uluslararası tekellerin çıkarları doğrultusunda biçimlendirilmesi tehlikesi karşısındayız.

Bu tehlikenin ülkemiz sağlık hizmetlerine ve özelde eczacılık hizmetlerine yansması bütün ulusal sağlık ve ilaç politikalarının uluslararası tekellerin isteği doğrultusunda oluşması şeklinde olacaktır. Hükümetlerin özgür irade gösteremediği bir ortamda eczacıların ve diğer tüm sağlık çalışanlarının hiçbir ağırlığı olmayacaktır. Sonuç ulusal ilaç sektörünün çökmesi eczacıların uluslararası tekellerin işçisi haline dönüşmesidir.

8.2.1998 tarihli The Observer Gazetesi bakınız bu konuyu nasıl yorumlamış:

"İki hafta önce iki İngiliz ilaç şirketi Glaxo ve Smith -Kline Beccham dünyanın üçüncü büyük ilaç şirketini oluşturmak üzere birleşmeye karar verdiler. İngiltere tarihinin bu en büyük şirket evliliği sonuçlandığında İngiltere'de ilaçla ilgili her şeyi bilimadamları nerede eğitim görecekler, nerede çalışacaklar ? Araştırma, geliştirme çalışmaları nasıl yönetilecek laboratuvarlar, fabrikalar hangi alanlarda ve coğrafi bölgelerde kurulacak, Eczanelerin geleceği nasıl etkilenecek ulusal sağlık hizmetlerine bu ilaçlar kaçta satılacak hep bu yeni şirketin yörün-

gesine oturacak. Dünün dev sosyal sağlık hizmetleri tüm pazarlık gücünü kaybedecek. (8.2.98 The Obzerver)"

Şirket evlilikleri küreselleşmenin geçer akçe olmasıyla birlikte yaşanan sürecin en önemli özelliğini oluşturuyor. Zaten herbiri birer dünya devi olan şirketler birleşmelerle karşısında durulamayacak güçlere dönüşüyorlar. Serbest rekabet söylemiyle dünyanın tekellerin tam egemenliğine sokulması süreci ilerletilerek özünde rekabet şartları ortadan kaldırılmaktadır.

- Geçen nisan ayında Kanada hükümeti MMT isimli bir katkı maddesini zehirli olduğu gerekçesiyle yasakladı. Şimdi MMT'yi üreten Ethyl Corporation, Kanada hükümetinden 251 milyon dolar tazminat istiyor. 2 ABD şirketi zehirli atık maddeleri toprağa gömmelerini engelleyen Mexica Belediyelerine tazminat davası açtı. Kamu mallarının özelleştirildiği dünyada şirketlerin zararları da kamulaştırılmak istenmektedir.

Bu özellikleriyle MAİ 29 ülkeyi kapsamaktadır. Bundan sonraki dönemde az gelişmiş ülkeler çeşitli yollarla bu anlaşmaya katılmaya zorlanacaklardır. 67 ülkeden 600 sivil toplum örgütü bu anlaşmanın imzalanmasını engellemek için ortak mücadele veriyor.

The Guardian Gazetesi konuyu "**Buyurun size dünya hükümeti demokrasiye ne oldu**" başlığı ile verdi. Şubat 1998'deki Le Monde Diplomatquedeki yazısında "**Kamusal Vatandaşın İzleme Örgütü (P.C.G.W.) Direktörü "Anlaşmanın demokratik hakları anlamsızlaştırdığını"** ileri sürdü.

Küresel şirketlerin desteği ile ortaya çıkarılan MAİ herşeyi en mükemmel düzenleyen anlaşma olarak bizlere sunulmaktadır. Ancak bizler bunu geleceğimiz adına sorgulamalıyız. Kendi egemenlik alanlarımızı başkalarına sessiz bir şekilde terk edemeyiz, olaylara seyirci kalamayız. İlaç sanayinin küresel şirketlere yedirilmesine ve adımıza oluşturulacak ilaç-eczacılık politikalarına müdahale etmemiz gereklidir. Anlaşma içeriği sosyal güvenlik kuruluşlarının hizmetlerin sürdürülmesi için çok önemlidir.

Her ne kadar MAİ hükümetin gündeminden alınmış ise de ülkemizin MAİ'nin hukuksal zeminini hazırlayan ve ulusal egemenlik kavramıyla uyuşmayan ve "**Devletlerle Başka Devletlerin Yatırımcıları Arasında Uyuşmazlık Çözüm Sözleşmesi**", "**Çok Tarafli Yatırımları Garantileme Ajansı**" gibi bir çok anlaşma ve kuruluşta taraf olduğunu unutmamalıyız. Türkiye'de parlamentonun bile gündeme getirilmeye kadar haberdar olmadığı MAİ'nin bir oldu bitti ile imzalanmasına karşı uyanık olmalıyız. Anlaşma maddelerinin antidemokratik özü ve ülkelerin kendi geleceklerine karar verme haklarını ayaklar altına alan niteliği tek tek usanmadan sergilenmelidir. Biz eczacılara da hem mesleğimiz hakkında karar verme hakkımız için; hem de çok uluslu tekellerin tüm dünya ülkelerine onursuzluk vaat eden politikalarına karşı bir aydın olarak bu mücadele de aktif olarak yer almak düşmektedir.

Ecz. Nuray ARI

Yararlanılan Kaynak :

16 Şubat 1998 tarihli

Cumhuriyet Gazetesi- Ergin Yıldızoğlu'nun yazısı.

